

En resposta a Jordi Coca, sobre la importància dels escriptors

Sèneca, per exemple

SEBASTIÀ ALZAMORA

Diumenge passat, en aquest mateix diari, vaig tenir el plaer que un meu article publicat dos dies abans mereixés un comentari d'un dels millors escriptors de la literatura catalana actual, Jordi Coca. L'autor de *Cara d'àngel* discrepava de la meua opinió segons la qual els escriptors són més importants, per a la comunitat a la qual pertanyen, que no pas els polítics. Coca refutava aquesta idea amb exemples clàssics, amb els quals ens recordava que els escriptors, en relació al poder polític, o bé s'avenen a aportar-li arguments que contribueixin a legitimar-ne el discurs, o, en cas contrari, acumulen molts números perquè els toqui la rifa del rebre. I que, en qualsevol cas, les decisions del governant més miserable tenen efectes molt més contundents que l'obra sencera del més inspirat dels poetes. Bé: són observacions sagaces, que agraeisc de veritat a Jordi Coca. Però es corresponen només en part amb el contingut del meu article, de manera que ara hi torno, a veure si aconseguisc fer-me entendre millor.

Coca tancava el seu comentari amb un elogi a la dignitat de l'escriptor, entesa com l'actitud de qui no mercadeja ni prostitueix la seva responsabilitat: i no puc estar-hi més d'acord. Suceeix, però, que a Catalunya, si més no entre els escriptors, s'ha estès una concepció tan hipòcrita i farisaica de la dignitat (i de l'ètica, no ens oblidem de l'ètica: aquí tothom té una ètica que se la trepitja), que, quan et trobes algú que les invoca amb convicció autèntica i no com un pur formulisme, et ve francament de nou. Amic Jordi, tinc la fortuna de conservar prou amics i coneguts del tot desvinculats del gremi de les lletres per no haver perdut de vista que en ben pocs estaments de la nostra societat s'hi deu concentrar una tal quantitat de paranoics, d'impostors i de cagats: si de cas, només la classe política té ocasió de superar-nos pel que fa a misèria per metre quadrat, sempre amb les altes excepcions que en cada àmbit facin al cas. I tanmateix, això no invalida ni contradiu el meu article de fa una setmana, sinó que precisament és la base des de la qual (o contra la qual) vaig partir per escriure'l.

És indiscutible que un escriptor sempre ha tingut les de perdre quan s'ha enfrontat al poder, i encara més que un decret té conseqüències molt més immediates, i sovint terribles, que qualsevol creació literària. Però no ho és menys que l'escriptor, en totes les èpoques i societats, ha buscat sempre exercir una influència social o altra, ja sigui al costat del poder, ja sigui erigint-se com a contrapoder. El mite de l'escriptor químicament pur, que es manté per complet al marge de l'esfera pública i que viu en perfecta desconexió de res que no sigui l'elaboració pacient i callada de la seva obra,

esdevé realitat en comptadíssimes ocasions: això sí, és una de les mentides predilectes de tots els llepaculs vergonyants que, ja que no tenen res més a oferir, viuen d'acusar els altres de fer allò que ells més desitjarien. Tots aquells que, a la mínima que poden, deixen anar solemnes sermons a qui vulgui escoltarlos (i a qui no vulgui, també), però després paren humilment la maneta per recollir l'almoïna —quan ningú no mira, és clar.

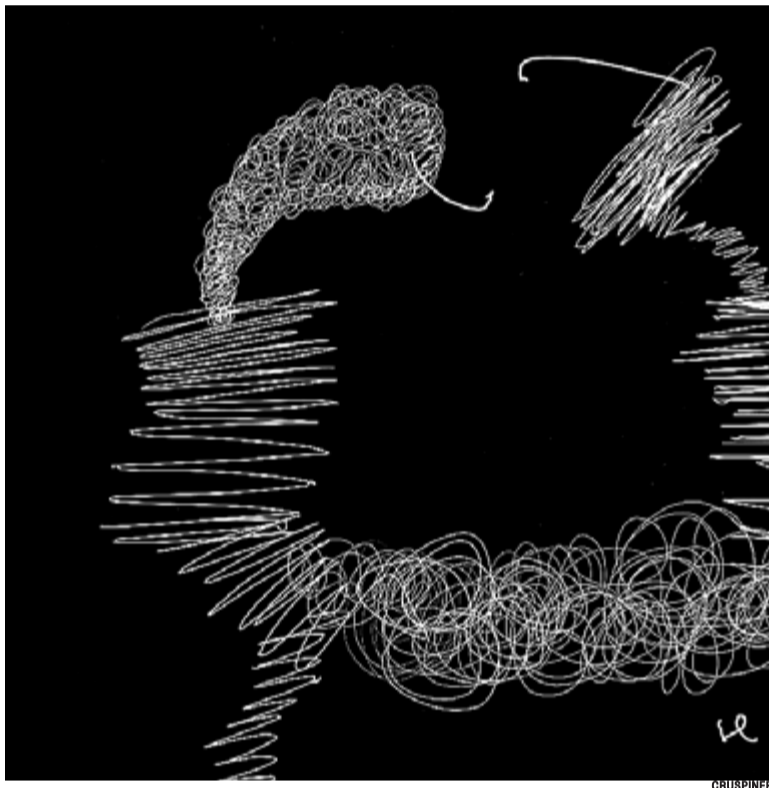
El cas és que els escriptors i els poderosos, per un o altre motiu i per bé o per mal, sempre han tingut tendència a trobar-se. És més: no resulta difícil recordar personatges que han conjugat els

privilegis del poder, o de la vida àulica, amb la creació d'una obra excel·lent, des de Marc Aureli a Goethe, passant per Maquiavel, Chateaubriand o Ausiàs March. Entre tots ells, m'interessa particularment la figura de Sèneca, a qui el cor de les beates insisteix a convertir en un màrtir de la dignitat, obligat a beure's la cicuta per no acceptar els molt excessius desvaris del tirànic Neró. La realitat és que Sèneca va jugar sempre amb el poder: i sovint hi va guanyar i en d'altres ocasions va perdre amb més o menys estrèpit. Per exemple, Sèneca va escriure una *Consolació de Polibi* en què adulava el cèsar Claudi per obtenir el seu favor; tot i que ho aconseguí,

no dubtà, a la mort del seu benefactor, a escriure una terrible sàtira contra ell, que li serví per guanyar-se la confiança d'Agripina (esposa i molt probable assassina de Claudi) i del seu jove fill Neró, successor al tron. Llavors redactà un bell tractat d'educació per a prínceps, *La clemència* (n'hi ha una excel·lent traducció al català de Sebastià Giralt Soler, publicada per La Magrana en un volumet que també aplega la *Sàtira de la mort de Claudi*), amb què pretengué instruir Neró dins el camí d'aquesta virtut, ja se sap amb quin resultat: Neró acabà ordenant l'assassinat de la seva pròpia mare, i Sèneca, malgrat que tot indica que n'havia estat amant, va saber encara

mirar cap a una altra banda. En fi, Sèneca només decidí suïcidar-se quan Neró manà executar-lo com a presumpte conspirador: tota una figura exemplar, en efecte.

Però al capdavant, de la devastadora relació entre Neró i el seu estoïc preceptor el que de veritat en resta és la commovedora saviesa continguda a la clemència; i, molt per damunt de la consistència moral de Sèneca, els seus aforismes o les *Epístoles a Lucili* il·luminen per sempre la nostra civilització. Aquesta és l'autoritat o el poder de l'escriptor, un que el polític certament no abasta: la possibilitat de fer obres millors que ell mateix, i, sobretot, millors que el seu temps.

SEBASTIÀ ALZAMORA
ESCRITOR

Moment històric

JORDI CABRÉ

Ens diuen que vivim un moment històric. Ja a l'entrevista que en Xavier Bosch li va fer la setmana passada a RAC 1, el president Maragall va admetre que està en el seu càrrec "Perquè la història m'ha posat aquí": com tots sabem no va ser pas gràcies als resultats electorals sinó per una històrica carambola, un àrbitre a favor, un dau que cau borratxo. Però no és l'únic polític que últimament ens parla de la història, de la gran transcendència històrica dels dies que vivim. I és cert: sens dubte, d'aquest estiu se'n parlarà molt en el futur. Però l'enigma és saber què en diran exactament, d'aquí a uns anys, els llibres d'història.

No tinc cap dubte que el juliol del 2005 serà un mes que entrarà a examen. I atesa la seva profunda complexitat, serà per nota. Encara tenim present com fa només uns dies els republicans avisaven que, si no hi havia un Estatut potent respectat a les Corts, a can ZP podien oblidar-se dels pressupostos generals. Tot això ho deien quan els socialistes es posaven a "compactar" textos i a fabricar "ulles d'entendre-hi", en el seu genuí estil de dir imbècils als seus aliats. I atès el rebombori republicà, el ministre Montilla va venir a deixar ben clar com funcionaran les coses: si ERC es porta

bé amb l'Estatut i obeeix com ha fet fins ara, potser els permetran ser socis preferents en la negociació dels pressupostos. És a dir, totalment a l'inrevés. I aquesta ha estat lògicament la tesi vencedora, com acrediten els recents sopars a la plaça Molina amb indigestió patriòtica inclosa. Per tal de no veure complerta l'amenaça ministerial, han sacrificat les claus, l'equidistància i el "saltar la paret". Tot això sí que ja és història.

Hi haurà una altra matèria interessant per a l'anàlisi dels futurs investigadors: la deriva indesxifrable i cada dia més críptica dels articulistes propers a la formació republicana. Ens parlen de "possibilisme", de "guanyar temps" i d'enigmàtics "processos subterranis". Han escrit que algunes eventuals rebaixes són perfectament admissibles, donat que l'Estatut és un text que no és estàtic, i que no té per què quedar petrificat per trenta anys. L'historiador de l'any 2030 els ho tindrà molt en compte, això, mentre clarificarà la renda o esperi l'arribada del TGV. Seria bo repassar el que s'escrivia ja l'any 78, també amb aquella candidesa d'imaginar que un Estatut no paralitza les reformes institucionals per més de dues dècades. En tot cas, si ha de ser per aquests opinadors, Zapatero tindrà un text fet a mida. Ja és una

evidència clamorosa que per a Maragall i Carod-Rovira l'Estatut ja no és una eina, sinó un objectiu en si. Creuen que en depenen les seves apostes polítiques i, sobretot, personals. Per això des d'aquí envio una resignada salutació als estupefactes historiadors del futur. I una súplica de perdó.

De fet, i com a última esperança, l'Estatut no l'ha d'aprovar cap govern sinó el Parlament de Catalunya. Si fos pel govern, això ja estaria llest fa mesos i només hauria fet falta transcriure els designis del carrer Ferraz, punt per punt, amb un text que no fes enfurismar gaire els escos del PP. Però resulta que encara hi falta la decisió sobirana (és un dir) del nostre Parlament, i que en aquesta cambra existeix una majoria nacionalista: és a dir que, posats a ser "possibilistes", és encara possible aprovar una norma amb ambició. Els líders polítics encara poden aspirar a més sobirania i no només a avorrir-nos sobiranament. Els diputats tenen ara tres opcions: continuar amb el seguidisme governamental, rebutjar la proposta per poc ambiciosa o bé provar de redreçar-la. Hi ha qui pensa que, davant d'aquesta triple possibilitat, qui ens observa són els electors. Però no podria ser, perquè havíem quedat que estem en un moment històric: o sigui que qui ens observa els moviments ara mateix és la història. Sí, fill meu, jo sóc aquell que va votar no al concert econòmic: però si no hagués estat per mi, oblidat de tenir reconegut el dret a la felicitat. De res.

JORDI CABRÉ, ESCRITOR
JORDICABRE@JORDICABRE.NET